

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica

Número 29
Estiu 2012

Viatge
Lanzarote

Naturalisme
La gavina roja

Un racó per descobrir
Rafeubetx

A través de l'objectiu - Una imatge de natura

Cama-roja, Xicòria

Nikon D70, Micro-Nikkor 70-300 1:4-5.6D. Distància focal 105, 1/500 seg., f/2.8

Realitzada el 19 de juny de 2004 al Pla de Mallorca

M'agrada sortir a passejar càmera en mà. Mai saps què pots trobar pel camí. No sé perquè, però sempre em passa allò més increïble o veig aquella imatge perfecta quan no he agafat l'equip fotogràfic.

Aquest matí de principis d'estiu, amb l'aire fresc i net, amb l'olor característica després d'una lleugera pluja, surt a caminar per les ruralies de Sineu. A molta gent li pot semblar un espai pobre on no hi ha molt a fotografiar.. poca cosa més que la pròpia panoràmica. Greu equivocació! Si sabem on mirar veurem com la vida respira pertot arreu. Això, entre moltes altres coses, m'ho ha ensenyat la fotografia.

Just a la vora del camí aquesta petita flor em crida l'atenció, com una explosió de blau sobre una mar groga de blat acabat de segar. I amb aquesta idea la immortalitzo, com a senzilla expressió de la bellesa de la natura per sí mateixa.

És *Cichorium intybus*, que ha donat el sinònim de "xicoriàcies" a la subfamília de les liguliflores. El cap floral, que normalment només s'obre al matí i quan fa sol, és d'un color de cel inconfusible. Se li coneixen moltes propietats medicinals. És laxant, diürètica i amargant, útil per a combatre l'anorèxia o desgana. Mastegant un tronquet abans dels àpats, excita l'apetit. En molts de llocs es prepara l'arrel com a succedani (o afegit) del cafè. Això té la propietat de contrarestar els efectes de la cafeïna, la qual actua sobre el cor, accelerant-lo. Les fulles tendres d'una varietat cultivada donen l'endivia belga. *(Antoni Bonner. Pere C. Palau i Ferrer)*

Catalina Maria Sebastià

(Inca, 1973). Al 2001 decideixo fer un curs d'iniciació a la fotografia a l'acadèmia CEF de Palma. Les meves primeres passes en la presa d'imatges foren amb la composició, a la recerca de les formes, normalment d'edificis i paisatges.

No va ser fins haver treballat a la natura quan se'm despertà l'interès per aquest tipus de fotografia. No resulta difícil enamorar-se de les petites coses, sobretot quan comences a conèixer-les.

Sóc tècnic superior en gestió i organització de recursos naturals i paisatgístics i he treballat al Parc Natural de la Península de Llevant, al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, al Parc Natural de s'Albufera i al Monument Natural del Torrent de Pareis. En aquest moment, treballo com a professora de jardineria.

Sumari

2	A través de l'objectiu Cama-roja, Xicòria per <i>Catalina Maria Sebastià</i> coordina <i>Biel Perelló</i>	18	Es Busqueret se'n va de viatge Lanzarote per <i>Rafel Mas</i>
4	Editorial	28	Un racó per descobrir Rafeubetx i Cap de Cala Figuera per <i>Joan Miquel González</i>
5	L'observació enigmàtica Lliurament del premi	32	Identificació Falcies, cabots i oronelles per <i>Manolo Suàrez</i>
6	Actualitat Quadern de camp... d'un caçador per <i>Jaume Adrover</i>	34	Més que aucells Timarcha balearica per <i>Guillem X. Pons</i>
11	Aquí què hi veus? El menjamosques per <i>Pere J. Garcias</i>	35	Quadern de camp per <i>Steve Nicoll</i>
12	Naturalisme La gavina roja per <i>Jordi Muntaner</i>		

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica de les Illes Balears
Número 29 - Estiu 2012 - Publicació gratuïta.
www.esbusqueret.com - info@esbusqueret.com

Fotografia de portada:
Gavina roja, *Larus audouinii*.
Autor: Toni Muñoz.

Edita

GOB - Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa
Manuel Sanchís Guarner, 10 - 07004 Palma
www.gobmallorca.com - info@gobmallorca.com

Editor

Manuel Suàrez

Comitè editorial

Cati Artigues, Enric Culat, Cristina Fiol, Xisco Lladó, Rafel Mas, Lupe Suàrez.

Revisió lingüística

Magdalena Prohens

Disseny i maquetació

Toni Muñoz

També han col·laborat a aquest número:

Jaume Adrover, Juanjo Bazán, Gemma Carrasco, Joan Florit, Pere J. Garcias, Joan Miquel González, Pepe Greno, Juan Carlos Malmierca, Maryse, Jordi Muntaner, Steve Nicoll, Biel Perelló, Guillem X. Pons, Maties Rebassa, Catalina Sebastià, Pere Vicens, AFONIB.

DL: PM-1937-2004 ISSN: 1889-4275
Prohibida la reproducció no autoritzada, total o parcial, amb finalitat comercial.

El passat 15 de març, el Govern presentava el Pla Natura 2015, elaborat per l'empresa pública Espais de Natura Balear (ENB), "amb els objectius de crear un model sostenible que permeti millorar constantment el manteniment i la conservació dels espais naturals; dinamitzar-ne l'oferta i donar-li més qualitat; augmentar el nombre de visitants; posicionar aquest producte dins l'estratègia de promoció turística del Govern; ajudar al desenvolupament socioeconòmic dels municipis de l'entorn, i fomentar que hi participi el sector privat." Aquesta declaració d'intencions té molt de calat, com també són molt importants les implicacions, presents o previsibles, d'aquest pla sobre els nostres espais naturals protegits.

Podem dividir els objectius citats en tres eixos fonamentals: millora de la conservació, augment del nombre de visitants i foment de les iniciatives privades. El primer, és sempre desitjable. Els altres dos, són més bons o més dolents en funció de l'enfocament i de com afectin l'objectiu de conservació. Lamentablement, no pensam que el plantejament de fons del pla vagi en la línia més positiva.

Per començar, els pressuposts per a la gestió dels espais protegits han patit enguany un retall important. El pressupost d'Espais de Natura es redueix un 31% i la partida destinada a execució dels plans anuals als parcs i reserves es redueix en un 85%. Això no comporta només una reducció, fins a gairebé la desaparició, de les partides destinades a investigació i a aplicació de mesures de conservació, sinó també la retallada en serveis fonamentals als espais protegits, com ara la vigilància. Aquesta situació fa pràcticament inviable el primer objectiu, el de millorar la conservació. Començam malament.

El foment del turisme ornitològic i naturalístic en general, emmarcat dins l'ecoturisme, és una línia inicialment desitjable perquè valora el nostre patrimoni natural. Ben ordenada, una

major afluència de visitants d'aquest sector turístic pot contribuir al canvi de mentalitat empresarial i política envers el nostres recursos naturals. Però ens temem que, quan Espais de Natura parla d'augmentar el nombre de visitants, no està pensant exactament en aquesta clau. La massificació dels espais, com oferta complementària no especialitzada per al turisme de sol i platja, no és només un risc, sinó un fet. Recordem que els mostradors de les Illes Balears a les grans fires turístiques internacionals no es vesteixen amb fotos de la primera línia de s'Arenal, sinó amb precioses imatges dels nostres espais naturals. Un combinat format per l'augment de turistes i la minva de la capacitat de gestió de l'ús públic és una mescla molt perillosa.

Però, a més del turisme de masses, li interessa a Espais de Natura promocionar el visitant especialitzat? A partir de l'1 de juny s'ha de pagar per tota una sèrie de serveis i materials que fins ara eren oferts gratuïtament pels espais protegits. Això afecta les visites guiades i el taller. Itineraris ornitològics, botànics, tallers per entendre millor els valors dels espais... Una línia de divulgació dels parcs i reserves que, per la seva alta qualitat, gràcies a la gran implicació d'educadors, informadors, naturalistes i resta de treballadors, havia aconseguit un públic lo-

cal, sovint familiar, fidel i compromès, fantàstic col·laborador i difusor dels espais protegits. Tot això pot anar-se'n en orris, ja que a partir d'ara no tothom es podrà permetre pagar per participar habitualment en l'oferta d'activitats. S'ha valorat convenientment el cost social i ambiental d'aquesta mesura amb relació als previsiblement minsos guanys econòmics?

Per acabar, alerta amb les iniciatives privades. No estam parlant precisament d'empreses de guiatge, o de lloguer de bicicletes, o de binocles, que amb la seva activitat puguin contribuir a millorar l'ús públic en el marc dels objectius de conservació dels espais. Quan Espais de Natura parla d'obrir els espais a la iniciativa privada està pensant (així ho han declarat) en activitats d'entrenament i formació, filmacions de pel·lícules o anuncis, activitats esportives, presentació de cotxes, concerts, coaching, etc. Els espais protegits com escenari preciós per fer més atractives activitats que es podrien realitzar a altres indrets. Una vegada més, utilització interessada dels espais naturals per finalitats alienes a la seva conservació, talment com a les fires turístiques.

Aquestes reflexions ens fan pensar en un panorama immediat d'espais naturals progressivament més mercantilitzats i pitjor conservats. •

Un dels darrers tallers gratuïts, realitzat al Parc Natural de la Península de Llevant.

Com recordareu, durant el 2011 vàrem fer un concurs amb fotos d'espècies enigmàtiques i el posterior sorteig entre les persones que varen encertar totes les fotografies va donar com a guanyadora a Carme Bazán.

El premi consistia en un lot de llibres de natura per un import de 100 euros, però finalment vàrem donar l'opció a Carme de decidir dedicar l'import del premi a algun altre article de natura que li agradés, i va triar un espectacular rellotge de paret amb els sons de diferents espècies d'aus i uns petits altaveus per reproduir els cants dels aucells.

Aquí teniu una foto de Carme amb el seu rellotge. Esperam que el pugui gaudir durant molts anys!!

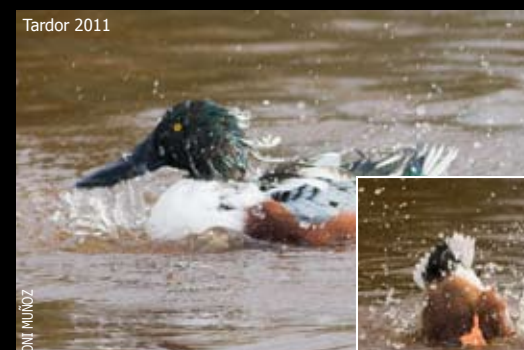
Hivern 2011
Sól-lera boscana, *Emberiza cirius*

Primavera 2011
Girapedres, *Arenaria interpres*

Estiu 2011
Toret, *Ardeola ralloides*

Tardor 2011
Cullerot, *Anas clypeata*

Quadern de camp... d'un caçador

Per Jaume Adrover

Una conversa casual amb un caçador va acabar amb el compromís de cedir-nos uns dies les seves plagues de caça per fer-hi una ullada. Tot d'una ens en van cridar l'atenció els registres, recollits de forma ordenada, cosa que pocs caçadors fan. Intentam exposar les dades del quadern de camp d'un caçador de manera més o manco asèptica, sense entrar a jutjar la caça, ni fer cap judici moral, cosa que deixam a consideració dels lectors d'Es Busqueret.

Ens reservem la identitat del nostre informant per motius evidents. Així i tot podem dir, per a una millor interpretació dels registres, que es tracta d'un caçador de mitjana edat, experimentat, bon ti-

rador, que viu la caça amb passió. La seva especialitat és el tord, encara que, segons l'època, dedica les caceres a altres espècies. Domina els diferents "ploms" (calibre) en funció de l'espècie objectiu, depenent de l'hàbitat, el vent, el dia, l'època... A principis de temporada per exemple, ens diu que "es tords entren molt alts, i els has de tirar amb un plom que vagi més amunt". Els tira des de llocs fixos, que va canviant segons els moviments dels tords. Al cap de l'hivern sol haver caçat quasi per igual de matí que d'horabaixa, encara que prefereix tirar d'alba que de prima perquè "és més llarga que no les colgades, que s'acaben amb sa fosca". D'alba, arriba ben de nit al lloc, ja que "has de ser-hi per sentir cantar es primer ruit". Es fa aju-

dar d'un ca per cobrar-los i sol caçar a vedats "molt torters" del migjorn de Mallorca, amb alternança de garriga, conreu i bardisses on abunda l'ullastre i la mata. Sempre porta un xibiu (*) a la boca i el fa sonar seguit seguit.

El nostre confident ens ha facilitat les dades de 6 temporades de caça, des de la 2003-2004 fins a la 2011-2012, amb excepció de les temporades 2006-2007 i 2007-2008. Fem-ne un tast: en 6 temporades va sortir a caçar 261 dies (entre 21 i 72) el que dona una mitjana 43,5 dies de caça per temporada. En general, les sortides eren més freqüents amb l'arribada dels tords. Les espècies caçades i registrades a la plagueta de camp van ser 11,

encara que també hi trobam anotat un apartat d'altres, on hi hauria alguns tords menys comuns com el tord cellard (*Turdus iliacus*), el tord burell (*Turdus pilaris*), el cegall (*Gallinago gallinago*) i qualche ànnera, encara que en poc nombre.

En total, va abatere i cobrar fins a 5.396 animals, dels quals 5.233 (97%) van ser aucells. El 3 per cent restant van ser 3 llebres i 160 conills (taula 1). Cada jorn feia una mitjana de 20,6 peces, encara que alguna ocasió podia fer dues sortides. Tenim, idò, que el 83,2% de les peces cobrades van ser tords (*Turdus philomelos*), amb 4.491. La temporada amb més tords abatuts i cobrats va ser justament la darrera, la 2011-2012, amb

1.396. Hem d'esmentar que la temporada 2010-2011, va sortir 21 dies, molt manco de l'habitual i caçà 58 tords. Aquell any va sortir manco i va dedicar els esforços a la guàtlera i al conill, dins l'estiu, i a la cega a l'hivern. No tenim les dades d'aquesta darrera espècie, però recorda haver-ne superat les 40 peces.

Insistim que parlem de peces cobrades, nombre inferior a les que realment van caure abatudes per l'acció d'interposar el plom en la trajectòria de l'aucell. Qui vulgui aproximar-se a la xifra real de tords abatuts ha de tenir present que alguns animals se'n van malferits i d'altres poden caure a prop i no ser localitzats pel ca, que és l'encarregat de cobrar i portar la peça a

l'amo. El fet que el ca estigui ben ensenyat i sigui bon portador fa que el percentatge pugui variar significativament. També depèn de l'hàbitat, ja que si es més brut se'n perden molts més i dins el net (conreu) el ca en perd pocs o cap. A la pregunta de quin podria ser aquest percentatge, globalment, el mateix caçador dona una estima basant-se en la seva experiència personal: "amb un bon ca, per aquí on vaig, encara perds un 10% dels tords que tomes". Aquest 10% aplicat als tords cobrats les 6 temporades ens donaria un xifra de 4.940 tords abatuts, als quals encara hi hauríem d'afegir un altre percentatge que reben l'impacte de perdigons però que no cauen al lloc. N'hi ha que moren dies o setmanes més tard, com comenta el nostre caçador:

Espècie	Núm	%
Tord, <i>Turdus philomelos</i>	4.491	83,2
Tudó, <i>Columba palumbus</i>	198	3,7
Conill, <i>Oryctolagus cuniculus</i>	160	3,0
Guàtlera, <i>Coturnix coturnix</i>	112	2,1
Tórtera, <i>Streptopelia turtur</i>	110	2,0
Tórtera turca, <i>Streptopelia decaocto</i>	72	1,3
Perdiu, <i>Alectoris rufa</i>	59	1,1
Estornell, <i>Sturnus vulgaris</i>	52	1,0
Cega, <i>Scolopax rusticola</i>	43	0,8
Colom, <i>Columba livia</i>	37	0,7
Llebre, <i>Lepus granatensis</i>	3	0,1
Altres	59	1,1
Total	5.396	

Nombre d'exemplars caçats i cobrats per un caçador en 6 temporades de caça.

“si caces molt allà mateix, pot passar que es ca te du tords que havies tomat altres dies, a vegades vius, i no te du es que has acabat de tomar”. Les cites fora de temps, molts caçadors les solen atribuir a animals que “duen qualche perdigó i no han pogut partir”.

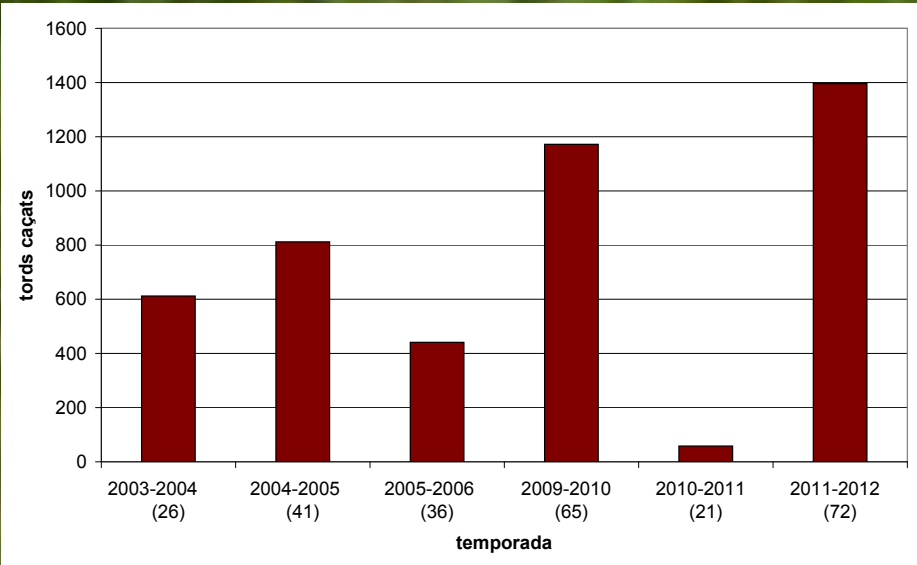
De mitjana, el nostre informant ha caçat 748 tords per temporada. La xifra pujaria als 886 si no agafàssim com a referència la temporada 2010-2011, any en què va caçar més d'estiu i a l'hivern es va dedicar a les cegues. Hem dit que de mitjana va abatre 20 peces/dia, idè fins a 17,2 van ser tords. L'esforç va ser diferent segons la temporada. La mitjana de tords/dia de caça va oscil·lar entre els 23,5 i els 2,7, depenent de la disponibilitat per sortir i la dedicació a altres espècies. Esmentam aquí un xifra mítica coneguda dins el món de la caça: un home va caçar, fa anys, fins a 758 tords en un dia i a un sol arbre (un garrover) amb la instal·lació d'un xibiu () al Pla de Mallorca. Evidentment cal posar-la en quarantena, però no és la primera

vegada que sentim parlar d'aquesta eixida.

En una sola sortida, la temporada 2009-2010, el nostre tirador va arribar a “davallar” fins a 75 tords en una colgada. La temporada 2003-2004 el màxim va ser de 71, de 52 la 2011-2012, de 46 les 2004-2005 i 2006 i de 30 la 2010-2011. El màxim permès en una jornada ha oscil·lat entre els 16 i els 20, segons l'any.

El nostre informant no sols ha anotat les dades relatives a espècies abatudes. L'interès per saber la pròpia efectivitat del tir va fer que, en 4 de les 6 temporades, anotàs els tirs a tords (però no a d'altres espècies). Aquestes 4 temporades va fer fins a 10.937 tirs a tords. El dia de cada temporada en què en va efectuar més van oscil·lar entre els 131 i els 210.

La mitjana és de 1 tord cobrat per cada 2,7 tirs. El cartutx usat pel tord, (plom entre el número 8 i el 10) generalment porta 30 grams de perdigons, encara que a vegades s'usa munició entre els 28

Gràfic 2. Nombre de tords caçats per temporada. Entre parèntesis, nombre de dies que va sortir a caçar.

i el 32 grams. Així dons, en els 10.937 tirs a tords, van dispersar 328,1 quilograms de plom en 4 temporades. De mitjana, el nostre informant va escampar 82 quilograms de plom per temporada, sense contar tirs a altres espècies. En un sol dia va arribar a disparar-ne 6,3 quilograms. S'ha de tenir present que la munició usada pel tord és lleugera “per no espenyar-lo tant”. La frase “un tord d'escopeta no val res” fa referència a aquest fet.

Perdiu, *Alectoris rufa*

La caça del tord amb escopeta es va estendre a les Illes Balears i a bona part de l'estat espanyol des d'Itàlia i França. Als anys 50 i 60 era casi impensable un tipus de caça així, llevat de la gent benestant, ja que com ens diu un altre caçador vell “sa gent corrent no podia tirar un cartutxo per un animal tan petit, valia més matar un conill ferm”. Cal recordar que molts caçadors elaboraven els seus propis cartutxos, un a un, la nit abans de sortir a caçar, cosa que els feia seleccionar molt la peça.

Tornant a la resta d'espècies, cal dir que no totes van ser anotades amb tant d'esment com els tords; per això les xifres probablement són un poc més altes que les exposades. La segona espècie més caçada va ser el tudó amb 198 exemplars cobrats. Només es van anotar però dins 3 de les 6 temporades. El conill va ser la tercera espècie més caçada amb 160 exemplars. La guàtlera és la tercera au més caçada, encara que totes van ser abatudes la temporada 2010-2011, excepte una: “aquell any en varen entrar moltes dins es setembre, i salvatges, eh, no de ses que amollen”. La quarta espècie de ploma més abatuda va ser la tórtera de garriga amb 110 exemplars, caçada o almanco registrada a 4 de les 6 temporades. Deim això, perquè algun any sense registrar el nostre caçador recorda haver arribat a les 150.

Les 72 tórteres turques també van ser abatudes o anotades a dues temporades, i els 52 estornells “davallats” van ser-ho en una sola jornada de 2003 (gràfic 1).

Aquestes dades ens fan demanar-nos: quants tords es cacen cada any a les Illes balears? respondre és una tasca molt complicada per mor que depèn de multitud de factors. Potser però, podem començar per demanar-nos: quants se'n poden caçar legalment? Una ullada a l'ordre de vedes que regularà la temporada de caça 2012-2013 ens permet saber que es caçaran tords (legalment) els 153 dies que hi ha entre el 10 d'octubre (quan s'aixeca la veda) i el 31 de gener, més un extra de 4 dies dins el febrer. Mirant el calendari, veiem que no hi haurà un sol dia de “treva”. Es permet caçar tords amb escopeta els dimarts, dijous, dissabtes, diumenges i festius. La caça amb filat de coll es permet 5 dies a la setmana, modalitat que coincidirà amb l'escopeta els caps de setmana i festius. Es podran fer 16 tords per caçador i dia, independentment de la modalitat. En total, cada caçador tendria dret a fer 2.512 tords si esgotàs la quota. Alguns anys es poden matar 20 tords/dia, el que elevaria la xifra a 3.140 tords per temporada. Probablement cap caçador hi arribi, tot i que vistes les xifres no posaríem la mà al foc.

Facem un exercici malèvol per donar una volta més a la pregunta: depenent de la font, sabem que hi ha entre 23.700 (MAPA, 2003 a Barceló 2009) i 26.000 (Olaizola, 2008) llicències de caça a les Illes Balears. I si tots els caçadors esgotassin les seves quotes de caça i fessin la perxa màxima? Legalment es podri-

en caçar entre 5,8 i 6,3 milions de tords, que pujarien a 7,9 milions si el màxim de peces per dia tornàs als 20 de 2011. Evidentment, aquestes xifres són un simple exercici d'estirar la corda fins on dóna. Insistim, però, que és completament legal caçar 6 milions de tords anualment.

Alguns autors han intentat aproximar-se a les xifres fent alguns càlculs. La Conselleria de Medi Ambient (2002) apuntava una xifra d'un milió de tords, fent esment que altres càlculs donaven una xifra un 50% o un 100% superior. S'apuntava una mitjana de 6,9 tords per dia. Fent una volta més al quadern de camp del caçador, veiem que, per arribar a la xifra del milió de tords abatuts, s'haurien de menester 1.341 caçadors com el nostre col·laborador. Aplicant el 10% de tords perduts n'hi hauria prou amb 1.216 caçadors.

Més dades per a la reflexió: a l'Estat espanyol la caça movia el 2003 (segons un estudi de la FAES) 2.677.177.508,51 euros (450.000 milions de pessetes) i generava 15.000 llocs de feina directes (Trofeo, 2003). S'ha passat de les 139.918 llicències del 1946 a 1.402.381 el 1985. Es calcula que, a l'actualitat, superen el milió. Augmentaren molt a partir del 1960 amb la motorització, i també amb la llei de caça de 1970 es registrà un gran increment a causa de les facilitats per obtenir la llicència i per la potenciació dels vedats de caça privats, afavorits per la baixa pressió fiscal. Hi ha una correlativa debilitat d'espais vedats amb finalitats de protecció o foment per causes científiques (Barceló, 2009).

Tord, *Turdus philomelos*

Un interessant treball d'Antoni Barceló, (2009) aporta multitud de dades d'interès, de les quals n'exposam algunes: el nombre de llicències per hectàrea a les Illes per exemple, és de 4,72. De les 17 autonomies, sols ens trobam davant Madrid, amb una taxa de 4,77. Ambdues tenen una gran densitat poblacional. Les Illes idò, són la segona comunitat amb més caçadors per hectàrea, xifra que, a

més, augmenta: entre 1995 i 2009 creixé un 7% el nombre de caçadors a la part forana de Mallorca. Pel que fa a percentatge de població caçadora a les Illes, arribaria al 3%. La comparació respecte al conjunt d'Europa (amb un 1,2%) indica que ens trobaríem bastant per sobre de la mitjana mediterrània (Xipre, Grècia, Malta, Portugal, França, Espanya i Itàlia) que tendria un 2%. Molt lluny se situa la

regió Bàltica (Letònia, Lituània, Estònia i Polònia) on sols un 0,4% caça. Per contra als països nòrdics estarien per sobre, amb 4 de cada 100 persones caçadores, que arriben al 8,4% a Irlanda. La densitat més gran d'Europa es registra a Malta amb 47,4 caçadors per km², el que multiplica per 10 la taxa de les nostres illes. Recordem que Malta té la mida del terme de Llucmajor. Allà, una de cada 27 persones caça.

A les Illes Balears es caça molt o poc? hi ha massa caçadors, pocs? és assumible el seu impacte sobre les diverses poblacions cinegètiques? i sobre d'altres no cinegètiques? es gestiona la caça d'una forma científica o política? quin és el criteri que regula l'ordre de vedes? ha de canviar? Correspon al curiós lector d'Es Busqueret cercar-les, si ho vol, i si pot. •

(*) Xibiu: xiulet que es posa a la boca i serveix per imitar cants i reclams de tords (Mallorca). () El Xibiu, segons el DCVB, també és un enginy per caçar tords consistent en un arbust o conjunt de branques amb ramera, que es posa entre la ramera d'un arbre més gran, i conté diversos brins d'espart enviscats; el caçador atreu amb un reclam els tords, els quals es llancen damunt l'arbre i queden agafats (Mallorca).

Bibliografia:

Barceló Adrover, Antoni. La caça a Mallorca. Mallorca: Conselleria de medi Ambient del Govern de les Illes Balears, 2009.

Els Tords, aucells d'hivern. Conselleria de Medi Ambient, 2002.

Revista Trofeo, Madrid, núm, 402 (2003).

Olaizola. I. Más de 26.000 cazadores abrirán la temporada de caza menor mañana. Diario de Mallorca. 11 octubre 2008.

RAFAEL MAS

I aquí, què hi veus?

Què ens diuen els detalls de la imatge sobre aquest aucell?

Per **Pere J. Garcias**

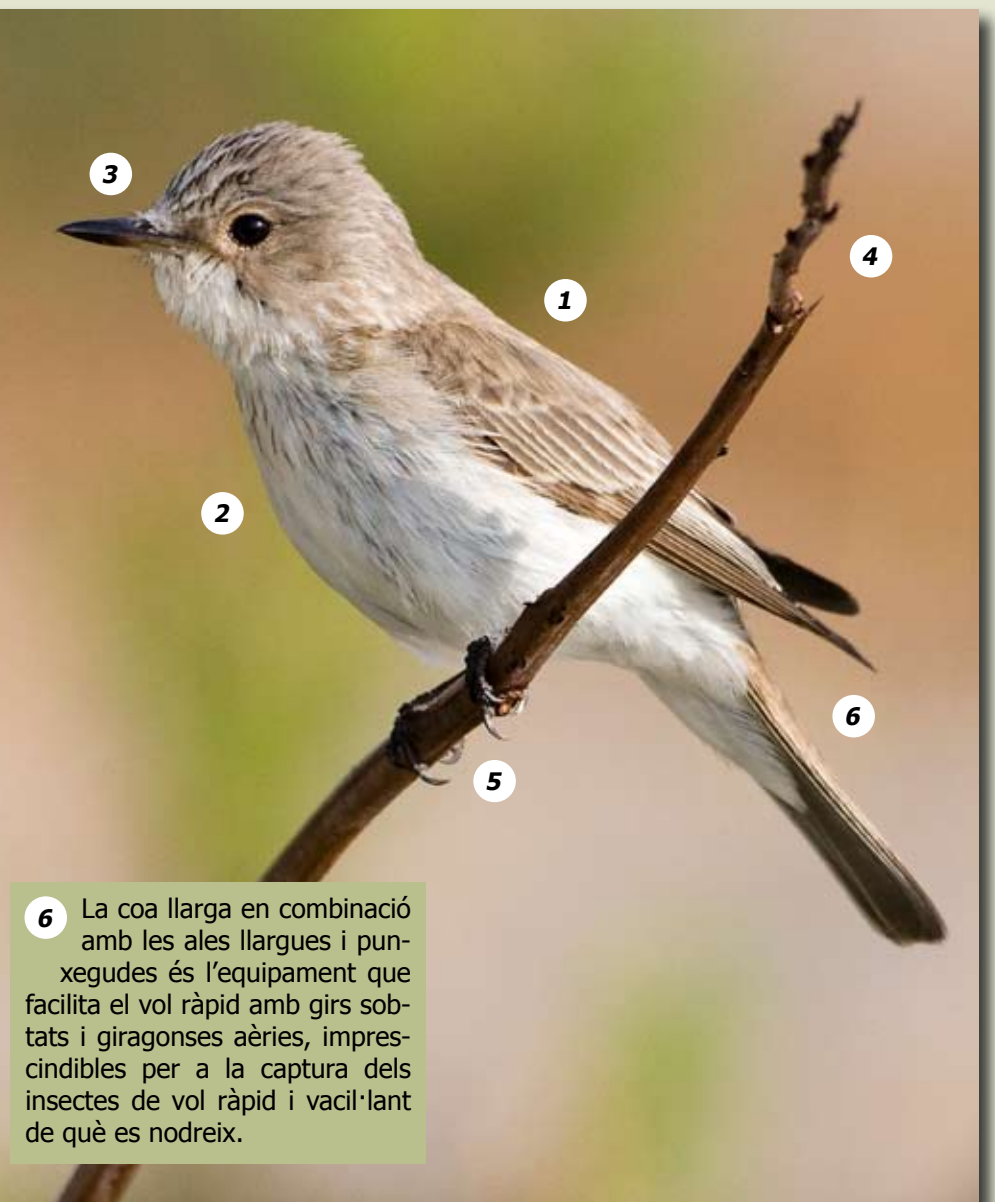
1 L'esquena estriada o retxada és el que li dona el nom específic en llatí i l'adjectiu en diversos idiomes.

2 El pit clar amb molt poques retxes o taques l'identifica com a pertanyent a la subespècie balearica, pròpia i exclusiva de les Balears.

3 El bec prim i la boca ampla ja és prou indicació del seu estil de caça al vol, duita a l'extrem per dos ordres com els apodiformes, falzies i els caprimulgiformes, els enganapastors.

4 Sempre perxa sobre posadors descoberts i lliures de noses per poder albirar llurs preses i glapir-les d'un vol curt i sobtat.

5 Les potes, curtes i febles, no li permeten peonar o caminar, però si posar-se, i són totalment operatives al contrari d'altres aus com les falzies o les nonetes, que ni tant sols els permeten mantenir-se dretes.

6 La coa llarga en combinació amb les ales llargues i punxegudes és l'equipament que facilita el vol ràpid amb girs sobtats i giragonses aèries, imprescindibles per a la captura dels insectes de vol ràpid i vacil·lant de què es nodreix.

El menjamosques, *Muscicapa striata*

Ja ficats en ple estiu ens fixarem en un aucelló que quasi n'és una icona, d'aquesta estació: el menjamosques. De fet, el nom llatí ja ens posa sobre la pista de la seva alimentació. El nom és format per dos mots llatins, *musci*, derivat de *musca*, la humil i entranyable mosca i *capa*, del verb *capio*, que vol dir agafar, agarrar o glapir. El nom específic és obvi: estriat. Com a curiositat, hem de comentar que aquest gènere dona nom a tota una família de passeriformes, els muscicàpids, que ha anat engreixant-se o aprimant-se seguint els vaivens de la taxonomia i, així, en un principi contenia

els tords, busquerets i menjamosques; després perdé els tords que s'ajuntaren en una nova (o vella, segons se miri) família dels túrdids i, més tard, li caigueren els busquerets i boscarles per fer els sílvids.

Els noms populars recullen, com el científic, el tret nutricional afegint-hi l'adjectiu gris. En català s'anomena menjamosques o papamosques igual que en portuguès i castellà; en francès *gobemouche gris* (de gober, engolir); *grauschnäpper* (engolidor gris) en alemany; en anglès *spotted flycatcher* (en aquest cas favat

o tacat) i en italià *pigliamosche* (aquí s'estalvien el gris). En basc l'anomenen *euli-txori grisa*, de *euli*, mosca, i *txori*, aucell. En els idiomes escandinaus també tenen la mateixa arrel i en suec és *grå flugsnappare*, en danès *grå fluesnapper* i en islandès *grágripur*. Les llengües eslaviques també remarquen l'habilitat muscívora com el polonès *mucholówka szara*; l'eslovac *muchárik šedý* (šedá, gris); o l'hongarès *pjegavi muharica* (*pjegavi* vol dir tacat) i, ja per acabar, en finès és *harmaasieppo*, que un aucellet finlandès m'ha dit que ve de *harmaa*, gris i *sieppo*, mosquer. •

La gavina roja

Per **Jordi Muntaner**

TONI MUÑOZ

La gavina de bec vermell o gavina roja *Ichthyaetus (Larus) audouinii* és, dintre del grup de les anomenades gavines de mantell gris, una espècie de mida intermèdia. Es tracta d'un auell endèmic de la Mediterrània, que manté una metapoblació amb diferents poblacions que s'estenen pel Líban, Turquia, Grècia, Croàcia, Itàlia, França, Espanya, Marroc i Tunísia. Aquesta metapoblació és relativament reduïda i molt concentrada en poques colònies situades a les costes més occidentals d'aquest mar, principalment a Espanya.

Es pot diferenciar fàcilment d'altres gavines de mantell gris presents al nostre litoral pel bec vermell fosc i per la coloració de les potes d'un verd fosc que, de lluny, sembla negre. Els juvenils de primer estiu presenten les parts dorsals semblants a les d'altres gavines, però el cap i les parts inferiors –coll, piters i ventre– són de color gris cendrós uniforme i les potes fosques, la qual cosa permet diferenciar-los molt bé dels juvenils de la gavina de potes grogues, (*Larus michahellis*), amb la qual cohabita. Adquireix el plomatge adult complet al quart any de vida.

És un auell pelàgic que s'alimenta, bàsicament, de peixos que captura en superfície, especialment clupeids, és a dir, sardines, anxoves, aladros i alatxes, i cefalòpodes. Recentment, però, ha après a explotar amb molt d'èxit els rebutjos de les flotes pesqueres d'arrossegament i, puntualment, aliments atípics obtinguts en zones humides, camps d'arròs i conreus. Cada vegada és més freqüent veure aquestes gavines esperant el menjar que els llancen des de les embarcacions recreatives o de pesca esportiva, com també cercant restes d'aliments que deixen els banyistes a les platges; però, de moment, és una fracció petita la que exhibeix aquest comportament. Presenta una activitat nocturna molt desenvolupada i no freqüenta l'interior de les terres fermes, com fan altres gavines.

És una gran migradora, ja que els exemplars d'aquesta metapoblació que nien a la Mediterrània, una vegada finalitzada la reproducció, es desplacen, travessant l'estret de Gibraltar, cap al sud i sud-oest, a les costes atlàntiques nord africanes i arriben fins a Mauritània i al delta del riu Senegal. Pràcticament la totalitat dels joves volanders realitzen aquest viatge poc després de fer els primer vols, com també molts adults, si bé una fracció petita d'aquests darrers resta a les costes mediterrànies, amb concentracions una mica majors a determinats punts, que varien segons els anys, allevant i sud de la península. A les Balears també hi queda una petita quantitat d'exemplars durant tot l'any que es poden veure a qual-sevol punt de les seves costes. A les nostres illes, els exemplars juvenils no retornen fins al quart any de vida, exhibint el plomatge d'adult. Més rarament es presenten aucells de tercer any amb un plomatge d'adult o quasi d'adult. Les arribades a les colònies de les Balears es produeixen a partir de finals de febrer i durant el març. A primers d'abril comencen a concentrar-se als llocs on instal·laran les colònies de cria o molt a prop d'aquests. Durant la segona quinzena d'aquest mes s'inicien les postes, normalment de dos o tres ous, que eclosionaran a les tres setmanes. Els polls començaran a volar a finals de juny o durant la primera quinzena de juliol. Són bastant filopàtriques, és a dir, que solen retornar any rere any a les colònies de naixement o a colònies properes.

TONI MUÑOZ

Fa pocs anys, a la dècada dels seixanta del segle passat, era una espècie molt rara. Hi havia dades de presència en època de cria o de reproducció a pocs indrets, sempre a illots. A les illes Chafarinas, petit arxipèlag de possessió espanyola que no pertany a cap província, format per tres illes situades davant de les costes més orientals del Marroc i molt a prop d'aquestes, s'hi va trobar la primera gran colònia l'any 1966, quan Brosset i Olier, dos ornitòlegs francesos, localitzaren uns 1000 exemplars adults a l'illa del Rei. Deu anys més tard se'n censaren 1000 colles reproductores, i s'arribà a una mica més de 4500 colles els anys 1990 i 1992. Posteriorment, la població baixa, si bé es manté fins ara un important nombre de parelles reproductores. L'any 1974 es va descobrir una colònia de 40 a 45 parelles a les illes Columbrets, arxipèlag d'origen volcànic situat a 30 milles de les costes de Castelló. Aquesta colònia ha evolucionat amb grans alts i baixos fins a l'actualitat, i assolí un màxim històric d'una mica més de 600 parelles reproductores el 1994. Una tercera colònia coneguda des d'antic és la de l'illa d'Alboran, situada al mig del mar del seu nom i quasi equidistant entre les costes del sud-est d'Espanya i del Marroc. Lord Lilford ja va citar aquí aquesta gavina el 1879. El seguiment regular d'aquesta colònia es va iniciar l'any 1996 i s'ha mantingut fins ara. També durant la dècada dels setanta es publicaren els primers articles que mencionaven la hivernada d'aquesta

gavina a les costes atlàntiques del nord-oest africà.

Quasi al mateix temps, un cens de la població balear efectuat l'any 1978 va donar com a resultat la localització de 7 colònies, dues de les quals de molt poques parelles, amb un total de 283 colles reproductores. El nucli més important es trobaven a l'illa des Porros (20 colles), sa Dragonera (30 colles), illa des Conills (60 colles), es Vedrà (140 colles) i s'Espardell (60 colles).

En pocs anys, aquesta petita població de la Mediterrània occidental va augmentar i, al mateix temps, també es va incrementar el nombre de colònies i el de parelles reproductores a les Balears. Un fet transcendent per a aquesta gavina, amant d'instal·lar les seves colònies a illots deshabitats o a punts de la costa molt aïllats, va ser la creació, l'any 1981, d'un petit nucli de 36 colles reproductores a la punta de la Banya, fletxa litoral arenosa situada al sud del delta de l'Ebre (Tarragona). Aquest esdeveniment, a més de ser estrany, atès que sempre feien servir illots o penya-segats costaners per instal·lar-hi les colònies, va canviar radicalment la dinàmica de la seva població. El creixement d'aquest nucli va ser exponencial. El 1984 ja tenia 1200 parelles, el 1986 ja havia pujat a 2200 i el 1997 arribà a les 11.700 colles reproductores. De llavors ençà s'ha mantingut estabilitzada i, amb lleugeres oscil·lacions, ha produït una gran quan-

titat d'exemplars i ha tingut una gran influència en l'evolució demogràfica de les colònies existents, com també ha afavorit l'aparició de noves colònies i el seu creixement a tota la costa espanyola.

La subpoblació de les Balears també va créixer al mateix temps que la de la punta de la Banya i ho va fer amb dents de serra: arribà a un màxim de 1956 parelles reproductores l'any 2001 (vegeu gràfica de l'evolució poblacional) distribuïdes en 13 colònies, de les quals 3 eren a Menorca, 6 a Mallorca (incloses 1 a sa Dragonera i 1 a Cabrera) i 4 a Eivissa. Quasi sempre ocupen illots, si bé alguna colònia, de vegades gran per la nostra població, s'ha instal·lat en punts de la costa, principalment a Mallorca. A casa nostra sembla ser una espècie de tendències termòfiles, ja que sempre la major quantitat de colles reproductores s'han situat a les Pitiüses. La major colònia ha estat de 509 parelles, censades l'any 2001 a l'illa de sa Conillera, a ponent d'Eivissa. També han hagut i, segurament hi continuaran havent, petites colònies formades per unes poques colles. Amb posterioritat a l'any 2001, de màxima població, la tendència ha estat a una lleugera disminució amb molts d'alts i baixos.

A les costes continentals espanyoles s'han produït moltes novetats amb posterioritat al gran creixement de la colònia de la punta de la Banya. La colònia de les illes Chafarinas, que va assolir el màxim de 4600 parelles reproductores el 1992, ha

Fitxa tècnica

Ordre: Charadriiformes. Subordre: Lari. Família: Laridae. Subfamília: Larinae. Genus: Ichthyaetus. Espècie: Ichthyaetus (Larus) audouinii Payraudeau, 1826.

Nom comú. Català: Gavina de bec vermell, gavina roja (Mallorca), gavina corsa (Menorca, Catalunya), gavina de bec roig (Eivissa). Espanyol: Gaviota de Audouin; Anglès: Audouin's Gull. Francès: Goéland d'Audouin. Italià: Gabbiano corso. Alemany: Korallenmöwe.

Llargària: 48-52 cm. Envergadura: 125-138 cm. Pes: 580-770 g.

Distribució: circummediterrània. La major part hiverna a les costes atlàntiques del nord-est d'Àfrica, en el delta del Senegal, amb una fracció més petita que hiverna a la Mediterrània, sobretot a les costes del sud i sud-est d'Espanya i a les del Marroc.

Alimentació: bàsicament clupeids (sardines, aladroc, anxoves i alatxes) i cefalòpodes que pesca en superfície. Recentment ha après a aprofitar, amb molt d'èxit, rebuïjos pesquers i, localment, també consumeix, especialment durant l'època de reproducció per alimentar als polls, invertebrats, petits vertebrats i matèries vegetals.

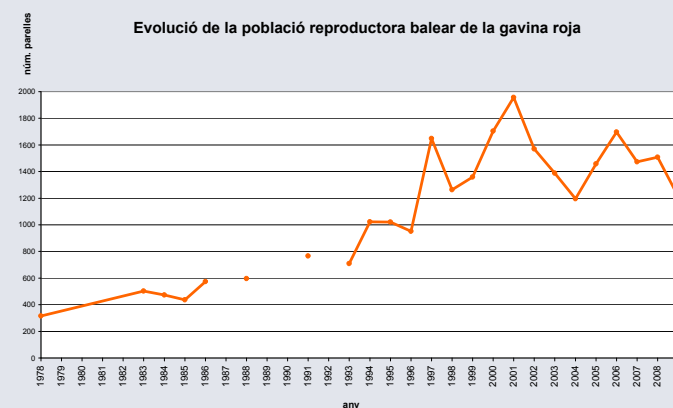
Època de reproducció: de mitjan abril (posta dels ous) a juliol (vol dels polls) Mida de posta: d'un a tres ous, excepcionalment quatre.

Catalogació: UICN: No amenaçada. Llibre vermell de les aus d'Espanya (Madroño, et. al, 2004): Vulnerable. Llibre vermell del vertebrats de les Balears (Viada, 2004): Quasi amenaçada. Catàleg estatal: recentment (any 2011) recatalogada d'Interès Especial a Vulnerable (Real Decret 139/2011, de 4 de febrer).

anant disminuint poc a poc envers el creixement de la del delta i l'aparició d'altres, com la de l'illa Grosa (Múrcia). Aquesta va arribar a tenir 1200 parelles el 2001 per desaparèixer posteriorment en favor de nous nuclis reproductors, com ara el de les salines de La Mata-Torrevel·la. La colònia de les illes Columbrets, que va arribar a tenir 430 colles reproductores el 1993 i 625 el 1995, segurament a expenses de fracassos reproductius al delta de l'Ebre, va patir un fort descens, que es manté en l'actualitat. La de l'illa d'Alboran ha estat objecte de seguiment des de mitjan noranta i, gràcies al control de la població de gavina de potes grogues, ha crescut considerablement des de començaments d'aquest segle; així, ha passat de tenir entre 150 i 200 colles a les 857 de l'any 2011. Una altra novetat va ser el descobriment d'una colònia a les illes d'Alhucemes, situades a la costa del Marroc, però de sobirania espanyola, on ja es tenia constància que havien niat algunes poques parelles. S'hi varen veure molts exemplars el 2007 i se'n pogueren censar 800 colles reproductores el 2009.

JORDI MUNTANER

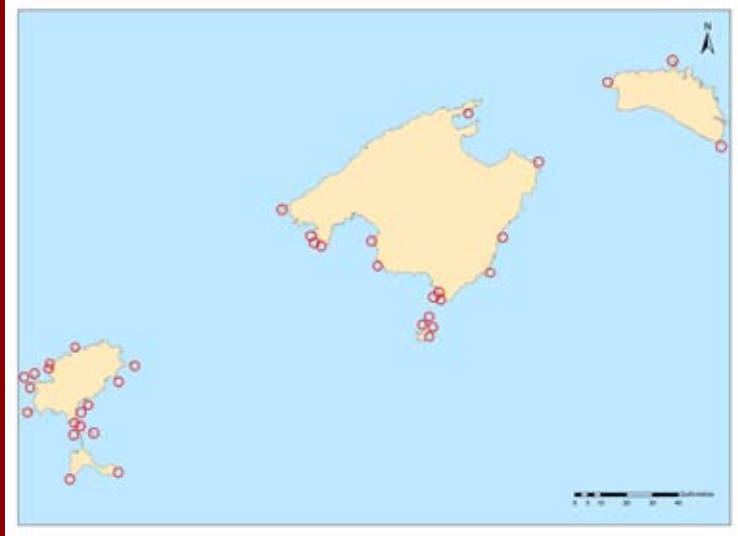
Evolució de la subpoblació balear de gavina de bec vermell fins l'any 2009, ja que en anys posteriors ha estat impossible efectuar el cens complet d'aquesta població.

Província	Localitat	Núm. parelles
Barcelona	Delta del Llobregat	380
Tarragona	Punta de la Banya	9357
Tarragona	Port de Sant Carles	2609
Castelló	Port de Castelló	303
Castelló	Columbrets	80
València	Albufera de València	630
Alacant	Salines de La Mata-Torreveja	3300
Alacant	Illa de Benidorm	2
Almeria	Illa d'Alborán	857
Illes Balears	Illes Balears	1210
	Illes Chafarinas	897
Total		19625

Parelles censades a Espanya la primavera del 2011, fent servir les dades de les Balears obtingudes el 2009.

La itinerància

Aquesta espècie canvia amb freqüència la ubicació de les seves colònies reproductores. El canvi pot ser a la mateixa illa o desplaçant-se a un altre illot o a un punt de la costa. Aquest fenomen és molt evident i regular a les illes Balears (i a altres arxipèlags), on disposa de molts llocs en principi idonis per fer-ho, si bé algunes vegades escull indrets que, des del punt de vista humà, no semblen els més adients. La itinerància dificulta molt el seguiment de la reproducció d'aquesta espècie i, de vegades, en complica la protecció, ja que arriben a instal·lar-se, encara que sigui només una vegada, a llocs que no tenen cap tipus de protecció. Al mapa de les Balears a on s'ha marcat la localització de les diferents colònies registrades fins l'actualitat i els emplaçaments on va niar el 2009, es pot veure el gran nombre de localitats on ha niat alguna vegada, producte d'aquesta itinerància.

Que és una metapoblació?

Bàsicament s'entén com metapoblació un conjunt de subpoblacions. Però aquest concepte és complex, ja que les subpoblacions, fragmentades i separades per distàncies variables, han d'estar connectades per emigració i immigració, han de presentar una dinàmica independent i poden estar sotmeses a fenòmens d'extinció i recolonització. Cada subpoblació ha de ser activa des del punt de vista reproductiu i, normalment, la seva persistència depèn de l'existència d'altres poblacions més o menys properes que puguin garantir el flux d'exemplars entre les diferents subpoblacions. En principi, les illes Balears acullen una subpoblació d'aquesta metapoblació mediterrània de gavina de bec vermell.

El 2011 també ha estat un any de canvis. Cal destriar: l'aparició d'una colònia relativament gran al delta del Llobregat, la més septentrional de les costes peninsulars espanyoles; el fraccionament de la colònia de la punta de la Banya a expenses de la qual apareix una nova i important colònia a prop de Sant Carles de la Ràpita (Tarragona) a una zona no protegida; el continu ascens de la colònia situada a les salines de la Mata-Torrevel·la i la desaparició de la colònia de l'illa Grossa, que havia patit una forta disminució en els darrers anys i, finalment, el creixement de la de l'illa d'Alboran, comentat anteriorment. També han aparegut noves colònies, l'any 2003 a l'Albufera de València, i enguany al port de Castelló i al delta del Llobregat. Segurament, a causa de la itinerància que, des de sempre, ha mostrat aquesta espècie en l'elecció dels llocs de nidificació, moltes de les colònies que han aparegut desapareixeran per donar-ne lloc a d'altres, cosa que ha succeït regularment a les Balears.

Afortunadament, el greu risc que, durant uns anys va patir l'espècie a causa que el gruix de la població reproductora es concentrava en dues o tres colònies, i principalment, en la del la punta de la Banya (on l'any 1997, per exemple, hi havia el 63% de la població mundial) s'ha reduït gràcies a l'increment de la població i a l'aparició de més nuclis reproductors, alguns amb nombroses parelles. Una novetat interessant va ser l'aparició, l'any 2001, de dos petits nuclis de cria en la costa sud

de Portugal, fora de l'àmbit estrictament mediterrani. L'any 2011 a les costes peninsulars espanyoles varen nidificar 18415 parelles, distribuïdes en 10 colònies. Malauradament, aquest any no va ser possible efectuar un cens complet a les illes Balears, però es pot estimar que hi varen criar 1200 parelles aproximadament, la qual cosa donaria un cens 19625 parelles a tot Espanya. Aquesta xifra, a l'igual de les que s'han obtingut en les dues darreres dècades, suposa que, aproximadament, el 90% de la població reproductora mundial es troba a Espanya. Això implica

una gran responsabilitat de les autoritats ambientals espanyoles envers la conservació d'aquesta espècie. Afortunadament, el risc que existia fins fa pocs anys de tenir més del 60% de la població en una sola colònia s'ha reduït considerablement, gràcies a l'aparició de noves colònies a les costes peninsulars espanyoles, algunes de les quals amb poblacions importants i, la majoria, situades a espais naturals protegits. •

Una de les gavines més estudiades del món

A mitjan anys setanta de la passada dècada, investigadors espanyols realitzaren els primers estudis científics d'envergadura sobre l'espècie a les illes Chafarinas i a l'Arxipèlag de Cabrera, i s'efectuaren els primers anellaments per estudiar els seus desplaçaments. Diverses publicacions varen veure la llum arran d'aquests estudis. L'any 1987 es va constituir a Espanya un grup oficial de treball sobre aquesta gavina format per les comunitats autònomes amb poblacions de gavina de bec vermell (Catalunya, València, Andalusia i Illes Balears) i la administració de l'Estat, representat pel desaparegut Institut per a la Conservació de la Natura (ICONA), com a responsable de la colònia de les illes Chafarinas. Una de les accions que es varen iniciar conjuntament va ser el marcatge de milers de polls amb anelles metàl·liques oficials i anelles de lectura a distància, que ens han permès conèixer molts aspectes de la biologia d'aquesta espècie, a més d'altres accions com coordinar el seguiment i cens de les diferents colònies, establir les mesures de conservació i fomentar l'intercanvi d'informació. Poc després, un equip del Departament de Vertebrats de l'Universitat de Barcelona, dirigit pel Dr. Xavier Ruiz (1954-2008), va realitzar un estudi molt detallat d'aquesta espècie a les colònies del delta de l'Ebre, Illes Chafarinas i de Cabrera, que recollí informació de tots els aspectes de la seva biologia i generà nombroses publicacions. Al mateix temps, diversos investigadors i institucions han publicat treballs científics, de conservació o de divulgació sobre la gavina de bec vermell, però ha estat el grup d'Estudi de Poblacions de l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (IMEDEA), dirigit pel Dr. Daniel Oro, el que més informació ha aportat a l'estudi de diversos aspectes biològics i demogràfics d'aquesta espècie que es continuen actualment. Es pot dir que la gavina de bec vermell és una de les gavines més ben estudiades del món.

Exemplar de dos anys d'edat, fotografiat el setembre, amb anella AXJU.

Jove de l'any fotografiat el setembre, amb anella AZV2.

Jean Victor Audouin (1797-1841) va néixer a París. Començà estudiant lleis, però aviat es va decidir per la medicina, la farmàcia i, sobretot, per les ciències naturals. Va destacar com entomòleg, però també va treballar amb altres invertebrats i amb els aucells. Així, elaborà la part d'Ornitologia de la Description de l'Egipte, de Jules-César Savigny (1826). Fou un dels fundadors de la Societat Entomològica de França, membre de l'Acadèmia de Ciències Francesa i coautor del Dictionnaire classique d'Histoire Naturelle (1822), entre d'altres activitats naturalistes. Va ser el reconegut naturalista francès Charles Payraudeau (1798-1865) qui, en reconeixement a Jean Victor Audouin, li va posar el nom de gavina d'Audouin a aquesta espècie després de descobrir-la com a nova per a la ciència en una expedició científica efectuada a l'illa de Còrsega entre el 1824 i el 1825. En aquesta expedició també va descobrir al cormorant que, posteriorment es va classificar com la subespècie desmarestii de Phalacrocorax aristotelis. Aquest descobriments es varen publicar a Annals de Ciències Naturals (París, 1826).

Lanzarote

Terres àrides on la vida s'obre camí

Text i fotos: Rafel Mas

La possibilitat d'afegir-nos a un grup d'expedicionaris ornitòlegs que anaven a la recerca d'aus marines al Banco de la Concepción, va fer que ens decidíssim a fer una escapada de deu dies a Lanzarote a principis del setembre passat. En el trajecte des de l'aeroport de Palma es feia escala a Barcelona per després partir de dret cap a l'illa de Lanzarote, una de les dues illes més orientals de l'arxipèlag canari i la més septentrional de totes.

Coneixíem poc l'aridesa i la duresa de l'illa, però en tocar-hi de peus a terra

poguèrem comprovar com és de dura la vida de les plantes i animals que hi habiten i com ho ha estat pels seus habitants al llarg de la història. Si una cosa no has d'anar a cercar en aquest preciós lloc és una bona ombra. L'escassa vegetació i la duresa dels paisatges volcànics, junt al clima calorós que comparteix amb les canàries, fa que la primera impressió és que pensis que ets a la Lluna. La mitjana anual de pluges és al voltant dels 140 mm anuals repartits entre octubre i l'abril. El clima és sec i les temperatures mitjanes oscil·

len entre 21°C al gener i 29°C a l'agost. Els vespres són més frescs i s'arriben a mínimes d'uns 15°C, gairebé sempre acompanyats de l'entrada de nuvolades i vents alisis carregats d'humitat. La nostra estada a l'illa va coincidir, sobretot els tres primers dies, amb una onada de calor molt intensa que feia gairebé intransitables els migdies, alhora que provocava que es veiessin menys aucells migratoris; a la vega da però feia que les poques ombres que hi havia fossin boníssims punts d'observació, a causa de la seva concentració.

La primera zona que coneguèrem de l'illa va ser la turística Costa Tegui, que no té res a envejar a la zona més capolada de Mallorca. Està plena d'avingudes quadriculades flanquejades de palmeres i molts de complexos hotelers, petites tendes de queviures i bars. Però a pocs metres d'aquesta zona de sol i platja d'on no surten molts dels visitants, s'obri una de les zones més interessants per a l'observació d'aus. Des de la mateixa carretera asfaltada s'inicien pistes de terra practicables amb cotxe, sempre que aquest no sigui molt baix, que permeten l'observació d'aus amb certa comoditat i menys possibilitats d'espantar-les. A l'inici d'aquestes pistes se'ns indica mitjançant cartells que

es tracta de zones d'alta sensibilitat per a les aus estepàries, però que no s'hi prohibeix la circulació amb vehicle sempre que es faci a velocitat moderada. El terreny és pedregós, gairebé arreu trobam materials volcànics, i també arenós. La vegetació és molt escassa, i així trobam alguns exemplars de tabaiba dolça (*Euphorbia balsamifera*), típica de les zones baixes i seques, i poca cosa més. Les parets de pedra i les tabaibes són excel·lents talaies per aucells com el botxí meridional canari (*Lanius meridionalis ssp koenigi*), que vetlla l'aparició d'escarabats. En aquests terrenys de sòls alterats per antics usos agrícoles trobam restes de vegetació i vegetació colonitzadora herbàcia que comença a omplir els

terrenys i és relativament fàcil acostar-se a grups nombrosos de sebel·lins (*Burhinus oedicnemus*). Baix unes ancianes figueres hi trobarem un bolcador de perdius que només es podia associar a la perdiu moruna (*Alectoris barbara*) de la qual observarem un quants mascles cantant enfilats a pedres i marges. És aquí on observarem també les primeres titines de Berthelot (*Anthus bertheloti*), que després es feren omnipresents arreu de l'illa. També hi podrem veure els primers pinsans trompeters (*Bucanetes githagineus*), canaris (*Serinus canaria*) i les gens porugues terroles rogenques (*Calandrella rufescens*). Són zones de campeig del falcó marí (*Falco eleonora*), que no es va deixar veure gai-

re. Aquest indret tan interessant pasturat per cabres majoreres és un bon lloc per observar la hubara (*Clamydotis undulata*), i va ser emocionant veure'n un exemplar sortir com un fantasma del no-res, de dins un tancat ramader, per després desaparèixer entre la vegetació baixa i tornar a aparèixer a cents de metres com per art de màgia.

La costa est del nord de l'illa mostra un espectacular paisatge de camps de laves negres, totalment esquitxats de líquens, que es mesclen en perfecta harmonia amb dunes bastant mòbils d'arena blaquíssima i finíssima: és el Malpaís de la Corona. La carretera que hi discorre paral-

lela a la costa és una delícia per a la vista. Qualsevol redol d'aquesta costa rocosa el trobarem indicat per fer observacions de límicols, com alguna curlera cantaire (*Numenius phaeopus*), xivitones (*Actitis hypoleucos*) i agrons blancs (*Egretta garzetta*); tot dependrà de l'estat de la marea. Quan està baixa, aquests aucells pasturen per les roques a la recerca d'invertebrats, caragolins o peixets. Seguint aquesta ruta arribarem al port d'Orzola, un portet pesquer de cases baixes i molt d'encant. Des d'aquí surten barques turístiques que, per un preu raonable, et duen a l'illa de la Graciosa.

La Graciosa és una illa petita amb

uns 660 habitants que viuen principalment al voltant del portet mariner. Està situada al nord-oest de Lanzarote i forma part del Parc Natural de l'Àrxi del l'ag de Chinijo. En els illots de Chinijo, que formen part de la reserva marina, hi nidifiquen espècies com el petrell de Bulwer (*Bulweria bulwerii*), la noneta (*Hydrobates pelagicus*), el petrell oceànic o de Wilson (*Oceanodroma castro*), el petrell carablanc (*Pelagodroma marina*), el virot pufí (*Puffinus puffinus*) o el falcó marí (*Falco eleonora*). És del tot recomanable passar-hi un vespre o dos i realitzar els tres principals itineraris que permeten conèixer tota l'illa en dues o tres jornades. La llargada de les caminades, si

es fan en època de molta calor, fan també recomanable el lloguer de bicicletes per realitzar els trajectes més llargs. Des de la costa es poden observar limícoles aprofitant les zones intermareals. Hi trobarem: curlera cantaire, picaplatges gros (*Charadrius hiaticula*), corriols tres-dits (*Calidris alba*), girapedres (*Arenaria interpres*)... i des de la costa, si miram cap a la mar, podrem observar cents de virots (*Calonectris diomedea ssp. borealis*) en grans quantitats. Paisatgísticament és destacable la playa de las Conchas, la Playa del Ámbar, la Montaña Bermeja —des d'on la vista és impressionant— i los Hervideros. Al llarg d'aquestes rutes molt còmodes, si no

fos per l'arena que de vegades ens dificulta el pas, trobarem espècies d'aucells interessants: entre els matolls baixos es deixen sentir, i veure amb més dificultat, els busquerets trencamates (*Sylvia conspicillata*) i els botxins septentrionals de les Canàries, a més d'ingents quantitats de titina de Berthelot. La nostra presència a la petita illa coincideix amb una onada de calor i les escasses ombres de les poques figueres i fassers sembrats al centre de l'illa, eren, com hem dit, com petites aucelleres. Contàrem cinc ulls de bou de passa (*Phylloscopus trochilus*) en una sola figuera de cristià, gens esquius per la calor i l'escassetat de menjar. Aquestes aus no

cercaven mosquits activament... esperaven que se'ls acostessin!

Tot i que no és la millor zona per veure auells, no s'ha d'obviar una visita al Parc Nacional de Timanfaya. Es poden fer algunes rutes per la costa i una amb "guagua" (autobús) per l'interior del parc. No es pot baixar del vehicle en tot el trajecte per evitar el deteriorament d'aquest paisatge tan dur i extremadament bell. A la zona, tot i ser extrema, podem trobar-hi algun exemplar de pinsà trompeter i de passerrell (*Carduelis cannabina*), coneixedors dels pocs punts d'aigua artificials, i fins i tot tenguérem la sort d'observar-hi

fugaçment un exemplar de falcó berber (*F. peregrinoides*).

Haría i Máguez són dues petites localitats que visitarem de passada cap al nord. Són les zones més arbrades de l'illa. A Haría hi trobam un immens palmeral on habiten tórteres turques (*Streptopelia decaocto*). Aquí també observarem als ficus del poble uns grupets considerables de gorrió de passa (*Passer hispaniolensis*) i alguns puputs (*Upupa epops*). Els horts de dins del poble de Máguez resultaren ideals per observar al ferrerico blau canari (*Cyanistes teneriffae ssp. ultramarinus*), busquerets de cap negre (*Sylvia mela-*

nocephala) i busquerets trencamates (*S. conspicillata*). Als afores del poble, i molt més esquius, hi observarem dos exemplars de tórtora del Senegal (*Streptopelia senegalensis*); aquesta espècie hi és present amb pocs exemplars.

A l'oest d'Haría, a la costa, hi ha la zona de El Jable i la platja de Famara. La immensa línia de costa d'arenas clares que forma Famara és ideal per a la pràctica del surf i el poble mariner de Caleta de Famara es dirigeix cap a aquest tipus de turisme. A pocs metres de la platja, però, comencen tota una sèrie de dunes i camps arenosos ideals per a l'observació

d'aus estepàries tan espectaculars com la hubara i el sorprenent, impol·lut i delicat corredor (*Cursorius cursor*). En aquest lloc, recorrent les pistes d'arena, és on varem poder fer les millors observacions d'hubara, fins i tot a pocs metres de la carretera! Els corredors i hubares habiten aquests camps arenosos que, a simple vista, semblen erms i pelats; però allà hi troben petits invertebrats, llavors i fruits amb els quals sobreviuen en unes condicions extremes de calor i sequedat. En aquest paisatge desèrtic s'alternen parcel·les arenoses abandonades amb d'altres de cultivades on creixen, de forma sorprenent, moneatos (batatas), protegits del vent per

Playa de las Conchas, Isla Graciosa

Titina de Berthelot, *Anthus berthelotii*

Paràsit polar (*Stercorarius macormicki*)

Baldritja capnegra (*Puffinus gravis*)

Botxí meridional canari (*Lanius meridionalis ssp koenigi*)

petites bardisses de palla de sègol.

Seguírem cap al sud-est a la recerca de millors observacions de falcó berber. Ens indicaren que era adients per a l'espècie la zona de Montaña Teneza. Allà, les cavitats presents a les muntanyes i la presència de coloms i les seves caguerades a les roques semblaven bon senyal. Els primers falcons marins foren falses alarmes, però, finalment, vàrem poder observar com un exemplar de *F. pelegrinoides* es posava en els penyals més abruptes a la caleta de Teneza. Arreu s'estenen camps de lava amb aparença d'autèntiques escombreres, com si fossin interminables i estèrils acumulacions d'enderrocs. De vegades es veuen interrompudes per parcel·

les ocupades per la planta *Nicotiana glauca*, que allà anomenen tabaco moro, i comprovàrem com d'importants poden ser per als petits passeriformes en època de migració, al setembre, en un lloc on no abunda l'aliment. En escasses mates s'acumulaven busquetes (*Hippolais polyglota*) i busquetes pàl·lides (*H. pallida*), ulls de bou de passa i botxins.

Els camps de golf són oasis verds on es poden veure gran quantitats d'au-cells que viuen allà tot l'any, com també migrants i fins i tot divagants americans, però no va ser una de les prioritats en el nostre viatge. De fet, mentre érem per allà, al camp de golf de Tías s'estaven observant dos exemplars de corriol rogenç

(*Tryngites subruficollis*) que no anàrem a veure.

Gairebé al sud trobam les salines de Janubio. Aquestes salines estan encara actives, almanco en una part. La seva mida petita i perfecta quadriculació les fa diferents a les que tenim acostumades. Són un lloc ideal per a l'observació d'aus limícoles: allà trobarem camaverdes (*Tringa nebularia*), xivitones, avisadors (*Himantopus himantopus*), agrons grisos (*Ardea cinerea*), i també petits passeriformes. Com a cosa curiosa observàrem en pas migratori dotze exemplars d'ull de bou de passa, un xàtxero groc (*Motacilla flava*), tres busquetes, un busqueret emmascarat (*Sylvia hortensis*), cinc busque-

rets trencamates, un busqueret de batzer (*Sylvia communis*) i dos capsigranys juvenils (*Lanius senator*), tots sobre una mata de *Nicotiana glauca* ben magre i amb ben poques fulles. També observàrem allà un parell d'atacs de *F. pelegrinoides* a gavines *Larus michahellis*.

El port d'Orzola va ser l'inici també d'una travessia en barca d'unes 65 milles en direcció nord-est (que vendrien a ser uns 110 km): cinc hores navegant fins a arribar al Banco de la Concepción i quatre hores i mitja de tornada. La sortida era capitanejada per Juan Sagardía i Daniel López Velasco, grans experts coneixedors

de les aus. El dia abans a la nostra aventura es va observar una autèntica megareasa per aquesta zona: un exemplar de petrell de ventre negre (*Fregetta tropica*), primera cita a Espanya d'aquesta au del sud de l'hemisferi sud. Les observacions d'aus pelàgiques que poguérem fer a curta distància bé mereixien l'esforç: virots, baldritja capnegra (*Puffinus gravis*), el virot pufí, petrell de Bulwer, noneta, petrell oceànic o de Wilson, petrell de Madeira (*Oceanodroma castro*), petrell carablanc (*Pelagodroma marina*), paràsit cuallarg (*Stercorarius longicaudatus*), paràsit cuapunxegut (*Stercorarius parasiticus*), xa-

trac àrtic (*Sterna paradisea*)... i durant el dia aparegué una altra raresa d'àmbit nacional: dos exemplars i, possiblement tres, de paràsit polar (*Stercorarius maccormicki*), que si no arriba a ser pels experts que anaven a bord, ens passa per malla. La sortida va permetre observar també diverses espècies de cetacis: centenars de dofins motejats (*Stenella frontalis*), balenes de Cuvier (*Ziphius cavirostris*), taurons martell i alguna tortuga (*Caretta caretta*). Una experiència molt recomanable i que s'ha repetit durant el mes de maig d'enguany també amb molt d'èxit. •

Rafeubetx Cap de Cala Figuera

Per Joan Miquel González

A l'extrem sud del terme municipal de Calvià es troba aquesta espectacular i desconeguda àrea, veritable joia natural. Està constituïda per una plataforma de calcàries i maresos del miocè superior i del Pleistocè amb un front marí de penya-segats que, en el seu punt més alt, assoleixen els 150 metres.

Aquests penya-segats s'estenen durant uns 5 quilòmetres, des del Banc d'Eivissa (extrem de ponent) - singular punta rocosa que apunta cap a Eivissa i finalitza a l'illot del Toro, formada per antigues dunes i amb jaciments fòssilífers - fins al Cap de Cala Figuera, on se situa el far (extrem de llevant).

Petits barrancs ocupen la zona central i el nord està delimitat pels extensos sementers de Can Vairet i Son Llebre.

Antiga bateria de costa, encara avui és propietat, en part, del Ministeri de Defensa; aquest fet és el que, amb tota probabilitat, va afavorir la conservació de l'espai i el lliurà de la urbanització.

Hi ha dos accessos, el més fàcil i recomanable és per la urbanització del Toro i l'altre passa a través de l'estreta carretera que, des de Sa Porrassa i travessant un camp de golf, s'endinsa per frondosos pinars fins arribar a les immediacions del far.

El clima semiàrid (precipitacions entorn als 300 mm. anuals) i càlid condiciona la seva vegetació, que consisteix en una extensa garriga coberta de pinar amb savines i ullastres. Però és als penya-segats i voltants on es desenvolupen una sèrie d'espècies de distribució restringida, algunes endèmiques, com per exemple: el mantell de la Verge Maria (*Fagonia cretica*), el gazul (*Aizoon hispanicum*), la cambronera (*Lycium intricatum*), la frígola de Sant Joan (*Thymra capitata*), la rapa mosquera (*Dracunculus muscivorum*), la margalideta de la mar (*Senecio rodriguezii*), *Diplotaxis ibicensis*, etc. Cal afegir l'abundància, durant la primavera, d'orquídies de diferents

JOAN MIQUEL GONZÁLEZ

CAT ARTIGUES

espècies a les clarianes del pinar.

Entre la fauna, cal mencionar la serp de garriga (*Macropododon mauritanicus*), la tortuga mora (*Testudo graeca*) i, entre els mamífers, genetes, mostels, eriçons, conills i, probablement, llebres als sementers. A la mar és freqüent l'observació de dofins mulars (*Tursiops truncatus*).

Pel que fa als ocells, cal destacar-ne, en primer lloc, els marins. Les gavines (*Larus michahellis*) crien als penya-segats propers al Banc d'Eivissa i les gavines roges (*Larus audouinii*) criaven temps enrere al mateix Banc d'Eivissa i avui en dia encara hi són fàcils de veure. Els corbs marins (*Phalacrocorax aristotelis*) són habituals i niden als penya-segats. Però són els procelariformes, els virots grossos (*Calonectris diomedea*) i virots petits (*Puffinus mauretanicus*), els ocells marins més característics i més fàcilment observables, llevat de les gavines. És tot un espectacle contemplar el pas constant d'aquestes espècies, particularment des del Cap de Cala Figuera. Les nonetes (*Hydrobates pelagicus*) antigament criaven a l'illot del Toro. Als penya-segats hi nidifiquen el falcó (*Falco peregrinus*), el xoriguer (*Falco tinnunculus*) i, almanco des de 2011, l'àguila peixatera, tota una novetat, encara que segur que ho feia en el passat. Aquest fet ja dóna una idea de la qualitat de la zona.

Altres espècies presents als penya-segats són les pàsseres (*Monticola solitarius*), els cabots de roca (*Hirundo rupestris*), les falzies (*Apus apus*), i antigament hi criaven els coloms salvatges (*Columba livia*) i els gorrons roquers (*Petronia pe-*

Diplotaxis ibicensis

JOAN MIQUEL GONZÁLEZ

Fagonia cretica

CAT ARTIGUES

tronia). Aquests darrers podrien encara nidificar-hi, ja que hi ha qualche cita recent. El corb (*Corvus corax*) és un possible nidificant. Als pinars i garrigues abunden els busquerets de cap negre (*Sylvia melanocephala*) i el coallarg (*Sylvia balearica*), ferrerics (*Parus major*), pinsans (*Fringilla coelebs*), gafarrons (*Serinus serinus*), trencapinyons (*Loxia curvirostra*), mèrlera (*Turdus merula*) i tudons (*Columba palumbus*), entre d'altres espècies. A l'estiu hi ha present la tórtora (*Streptopelia turtur*), el cap-xorigany (*Lanius senator ba-dius*) i abunda el caçamosques (*Muscicapa striata balearica*) mentre a l'hivern trobem principalment els omnipresents ropits (*Erethacus rubecula*), tords (*Turdus philomelos*) i coarrotges (*Phoenicurus ochruros*). Els sebel·lins (*Burhinus oedecnemus*) i di-

ferents espècies de títines i d'alàudids estan presents al grans sementers del nord.

La situació geogràfica d'aquesta zona afavoreix la presència i sedimentació d'ocells migradors de tot tipus: ardeids, rapinyaires, abellerols, petits passeriformes, etc.

Rafeubetx i Cap de Cala Figuera disposen de diferents fórmules de protecció: ANEI, LIC i ZEPA, però això no en garanteix la conservació. La proliferació de *Carpobrotus* i altres espècies vegetals exòtiques, l'aparició recent de cabres i, sobretot, l'excessiva freqüentació humana, amb múltiples activitats, especialment a la part més occidental, comprometen el futur d'aquest racó privilegiat que demana a crits ajuda per a una correcta gestió.

Gavina, *Larus michahellis*

TONI MUÑOZ

Identificació

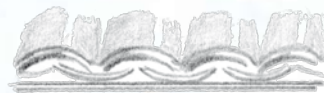
Falcies, cabots i oronelles

Per **Manolo Suárez**
Dibuixos de **Cati Artigues**

Falcies, cabots i oronelles Aquestes tres espècies, i algunes altres que avui no tractarem, s'alimenten de petits invertebrats que capturen al vol, motiu pel qual totes han adoptat una forma aerodinàmica molt semblant que els facilita passar molt de temps a l'aire capturant les seves preses. Això no obstant, cada una té peculiaritats pròpies i amb un poquet de pràctica és fàcil distingir-les.

Falzia (*Apus apus*)

És la més abundant de les tres, tot i que possiblement també és la més desconeguda i la que se confon més. És la més grossa, completament negra amb una petita taca blanca a la gola. Té unes ales llargues i molt fines i una coa curteta. Arriba els darrers dies de març i ja ens comença a deixar durant el mes de juliol. Passa tota la vida volant i mai la veurem aturada que no sigui al seu niu, que té a forats, sovint baix les teules de les cases, on posa els ous directament al terra. És molt cridanera i els seus típics reclams omplen els pobles i ciutats a la primavera.

Cabot (*Delichon urbicum*)

Tot i que viu molt a prop de l'home, és habitual que la gent pensi que els cabots són oronelles, però es tracta d'una espècie diferent. Els cabots són petits i tenen únicament dos colors, el blanc i el negre. El pit i la gola són blancs, igual que el carpó, mentre que les parts de dalt del cap i l'esquena són negres. La coa i les ales són també de color negre. Fa uns nius de fang tancats, deixant únicament un foradet superior per entrar i sortir. Els construeix a les parts exteriors de les façanes de les cases, normalment a les volades de les teulades i baix balconades.

Oronella (*Hirundo rustica*).

La que té el nom més conegut és, possiblement, la manco freqüent a les illes. S'assembla al cabot però se'n pot diferenciar perquè té la gola de color vermell i el carpó negre i no blanc com el cabot. La coa és llarga, especialment en els mascles adults. També fan un niu de fang al qual aporten petits branquillons o palla, semblant al del cabot, però obert per damunt com una copa. L'aferren a les bigues de construccions humanes. Habitualment s'associen al món rural i a llocs amb explotacions ramaderes.

Més que aucells

Timarcha balearica Gory, 1829

Per **Guillem X. Pons**
Dibuixos de **Cati Artigues**

És una espècie relativament abundant i endèmica de Mallorca i de Menorca que pertany a la família dels crisomèlids. També se l'ha localitzat a algun illot de Mallorca (es Pantaleu).

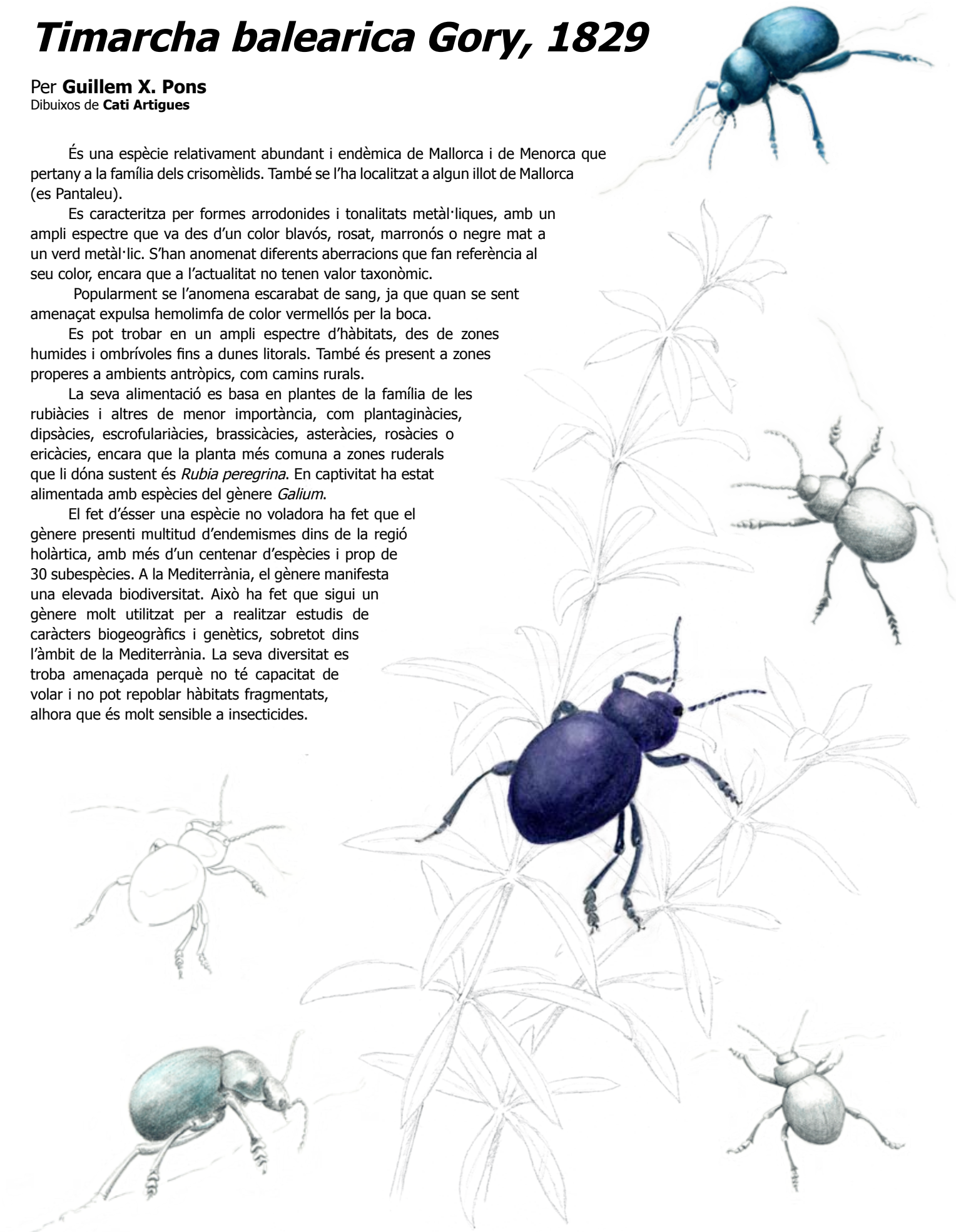
Es caracteritza per formes arrodonides i tonalitats metàl·liques, amb un ampli espectre que va des d'un color blavós, rosat, marronós o negre mat a un verd metàl·lic. S'han anomenat diferents aberracions que fan referència al seu color, encara que a l'actualitat no tenen valor taxonòmic.

Popularment se l'anomena escarabat de sang, ja que quan se sent amenaçat expulsa hemolimfa de color vermellós per la boca.

Es pot trobar en un ampli espectre d'hàbitats, des de zones humides i ombrívols fins a dunes litorals. També és present a zones properes a ambients antròpics, com camins rurals.

La seva alimentació es basa en plantes de la família de les rubiàcies i altres de menor importància, com plantaginàcies, dipsàcies, escrofulariàcies, brassicàcies, asteràcies, rosàcies o ericàcies, encara que la planta més comuna a zones ruderals que li dona sustent és *Rubia peregrina*. En captivitat ha estat alimentada amb espècies del gènere *Galium*.

El fet d'ésser una espècie no voladora ha fet que el gènere presenti multitud d'endemismes dins de la regió holàrtica, amb més d'un centenar d'espècies i prop de 30 subespècies. A la Mediterrània, el gènere manifesta una elevada biodiversitat. Això ha fet que sigui un gènere molt utilitzat per a realitzar estudis de caràcters biogeogràfics i genètics, sobretot dins l'àmbit de la Mediterrània. La seva diversitat es troba amenaçada perquè no té capacitat de volar i no pot repoblar hàbitats fragmentats, alhora que és molt sensible a insecticides.

Quadern de camp

Per **Steve Nicoll**

Abr 6 Un exemplar d'àguila marcenca (*Circaetus gallicus*) freqüenta la zona de la torre d'Albercutx (Pollença, Mallorca) durant, almanco, una setmana. Aquest és un altre dels rapinyaires migratoris que ha experimentat un augment d'albiraments en els darrers anys. Grup d'observadors de rapinyaires d'Albercutx.

Abr 9 S'observa un grup de 7 exemplars de xoriguer petit (*Falco naumanni*) als voltants del Salobrar de Campos. Des de fa uns pocs anys, les observacions d'aquest petit falcó migrant han estat constants a la primavera. Damià Jaume.

Abr 9 Observat un exemplar d'ull de bou (*Phylloscopus collybita*) de la subespècie siberiana tristis a S'Albufera. Dia 20 s'observa un possible segon exemplar a S'Albufera. Maties Rebassa, Susana Quintanilla, Lalo Ventoso, Juanjo Bazán. Foto: Juanjo Bazán.

Abr 21 A les Salines de Mongofre (Menorca) s'observa un exemplar de llambritja de bec vermell (*Sterna caspia*) curiosament portant una anella. Joan Florit.

Abr 27 Observat un mascle de rasclotó (*Porzana parva*) al Parc Natural de ses Salines (Eivissa). És la primera cita d'aquesta espècie a l'illa. Foto: Maryse.

Abr 30 Les campanyes d'anellament pre-nupcial dins el marc del projecte Piccole Isole de l'illa de l'Aire (Menorca) i del Parc Nacional de Cabrera (Mallorca) es realitzen enguany gràcies a la col·laboració desinteressada d'un grup de voluntaris. A Cabrera podem destacar la captura d'un busqueret emmascarat (*Sylvia hortensis*) i dos busquetes pàl·lides (*Hippolais opaca*), a més de la recuperació d'una oronella amb anella britànica. Cristina Fiol, Gemma Carrasco, Joan Miquel González, Manolo Cabalga, José Luis Martínez, Rafel Mas, Pere Garcias, Xavier Llabrés..

Mai 2 Segueix la progressió d'estornell negre (*Sturnus unicolor*) a Mallorca i Menorca, i se confirma també la reproducció d'aquesta espècie a Eivissa, amb el descobriment d'algunes parelles a la zona agrícola de Sant Josep. Oliver Martínez.

Mai 16 Amb el neixement enguany d'almanco 3 polls de voltor lleonat (*Gyps fulvus*) se confirma, per pri-

mera vegada, la cria d'aquesta espècie a les Illes Balears. Se tracta d'una petita colònia instal·lada a serra de Tramuntana, Mallorca. Juan Jose Sánchez.

Mai 16 Observat un exemplar de titina gola-roja (*Anthus cervinus*) a s'Albufera de Mallorca. Maties Rebassa.

Jun 10 Anellat a la font de Son Creus (Banyalbufar, Mallorca) un exemplar d'ull de bou (*Phylloscopus collybita*) mascle amb la protuberància cloacal desenvolupada, una prova més de la cria d'aquesta espècie, tradicionalment hivernant a la serra de Tramuntana.

No, no és l'IBEX 35, ...

És la tendència del nombre de parelles d'abellerol a Mallorca

En pocs anys hauran desaparegut de la nostra avifauna nidificant si no fem algunes coses, entre elles evitar la construcció del camp de golf de Son Bosc, on es troba la colònia de cria més important.

**Ara especialment,
necessitam la teva ajuda**

Fes-te del GOB

Visita www.gobmallorca.com i uneix-te a nosaltres

Quota anual d'associació 2012: menors de 18 anys: 21 €; de 18 a 23 anys: 39 €; majors de 23 anys: 69 €; familiar-1 (adult més nins): 80 €; familiar-2 (dos adults més nins): 137 €; entitat col·laboradora: 180 €.

